

Становище на ИБЕИ-БАН по предложения проект за ПМС за създаване и функциониране на Механизъм за възлагането и изпълнението на научни консултации от Българската академия на науките

София, 12.11.2019г.

Проектът на ПМС съдържа текст от Закона за БАН, свързан с разходването на средства от държавния бюджет за национално възложени дейности. Тъй като целта на това ПМС е регламентиране на процедура по възлагане на научни консултации, в него трябва по-подробно да се разпише, **кои са национално възложените дейности за изпълнение от БАН, независимо от записаното в Чл. 7 (1):***Необходимите финансови средства за изпълнение на научните консултации във връзка с функционирането на Механизма са за сметка на предоставените на БАН средства от държавния бюджет за изпълнението на национално възложени дейности, утвърдени със закона за държавния бюджет за съответната година.*

Това е необходимо, тъй като нито в Закона за БАН, нито в друг акт има опис на възможните за национално възлагане дейности, още повече, че досегашната практика показва, че финансите за „обслужване на държавата“ са само за определени сфери и за поддържащи дейности.

През последните 10-15 години нарасна необходимостта от консултации, становища, участие на учени в междуведомствени работни групи към министерства с цел решаване на въпроси, свързани с опазването на биоразнообразието, устойчивото управление и ползване на природните ресурси, и прилагане на националните и европейските нормативни актове. Като основен център за проучване на биоразнообразието в различните му аспекти, ИБЕИ-БАН е често търсен за консултации и становища, но не съществува нито един нормативен документ, който да регламентира, кои дейности от национално значение трябва да се изпълняват от ИБЕИ-БАН и съответно да получават целево финансиране. А такива дейности са мониторинг на биоразнообразието за целите на Националната система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие (НСМСБР), управлявана от ИАОС, биологичен мониторинг на водите, комплексни оценки за състоянието на околната среда.

С приемането на ПМС ще се узакони възлагането на консултации и дейности в областта на околната среда, без да е наличен друг акт, който да осигури средства за тези консултации и който да визира ИБЕИ-БАН като институция, на която да се възлагат дейности от национална значимост. Това вече се случва в резултат на Меморандума между БАН и МОСВ. От различни структури на МОСВ пристигат писма за становища и консултации, позовавайки се на Меморандума, като подателите очакват безплатна консултация, дори когато става дума за осъществяване на полева работа за събиране на данни.

На стр. 9 от Формуляра за предварителна оценка на въздействието е записано:

7. Прилагането на Механизма не изисква допълнителни финансови средства, тъй като съгласно чл. 11, ал. 2, т. 1, буква „в“ от Закона за Българска академия на науките приходите по бюджета на академията се формират от трансфер от държавния бюджет за изпълнението и на национално възложени дейности. Изключение ще са случаите, когато на учените в академията ще се възлагат спешни задачи, продиктувани от форсмажорни обстоятелства, за чието изпълнение се изисква използване на специфично оборудване, закупуване на консумативи и командироване на специалисти. Необходимите за изпълнението на тези консултации средства ще са за сметка на възложителя, в чийто ресор е възникналото обстоятелство.

Тук отново стои въпросът, защо значителна част от проблемните теми в областта на околната среда остават извън припознатите като теми за национално целево финансиране. Не може да се очаква, че само при форсмажорни обстоятелства и спешни случаи ще има финансиране за специфично оборудване. Ако оборудването не е налично, как ще се отговори на спешния случай! Когато се налагат лабораторни анализи и експерименти за подготовката на дадено становище, това трябва да става в лицензирани лаборатории. Оборудване и лицензиране изискват време, процедури и предварително вложени средства. В предложените за обсъждане документи се допуска, че по условие БАН разполага с достатъчно оборудване като материална база, което не е точно, но още по-важно е, че за поддръжката и осигуряването на консумативи са необходими средства. БАН осигурява средства от проекти, но това не е достатъчно и осигурено в дългосрочен план.

Много важно е да се прецизира, кои органи на изпълнителната власт могат да отправят искане за консултации и становища. Така записано

се разбира, че абсолютно всички, на всякакви нива могат да се възползват от подобна възможност. Трябва да се стесни до дирекции на министерства, което ще е от полза за самите структури на изпълнителната власт предвид по-добра координация и субординация, като заявлението да носи подпис на министъра или ресорния министър.

Честа практика е различни министерства да разработват независимо едно от друго документи с припокриваща се тематика и не е изключено по един и същ проблем заявления да постъпят от няколко структури на изпълнителната власт, като те бъдат адресирани към предпочитани от тях институти, в резултат на което да получат и различни съвети. Конкретен пример понастоящем е сформиранието на междуведомствени работни групи от МРРБ и МОСВ във връзка с проекта на Закона за пещерите. И от двете министерства поискаха експерти от ИБЕИ.

По отношение на терминологията. След като е предвидена възможност консултацията да не бъде дадена, то и терминът „искане“ е по-подходящо да се замени със „заявление“.

Тъй като държавата трябва не само да иска консултации, но и да е отворена да получава и непоискани становища, особено когато те се стремят да отстояват обществения интерес, необходимо е да се добави текст, в който да се посочва, че изпратените от научни институти становища и консултации ще бъдат отчитани при вземане на информирани решения от изпълнителната власт.

По-надолу посочваме някой според нас неточности в текста на **Формуляра за предварителна оценка**

Неприемливо е да се счита, че именно „*Механизмът на възлагане ще осигури постигане високо ниво на научни изследвания в стратегически за страната научни области*“, както е записано на стр. 2 от Формуляра.

Стр. 4. „*Въвеждането на механизма ще повиши и информираността на обществото относно ползите от използването на научни доказателства и знания, ще повиши качеството и ще насърчи употребата на иновативни решения в администрацията*“. Това не е правилно като твърдение, защото консултациите, становищата ще се предлагат въз основа на експертен научен опит, но действията по-нататък на органите на изпълнителната власт могат да бъдат съвсем различни. Целта на сътрудничеството от страна на БАН е, да се предостави научна основа, но по-нататък управление и решения са вече извън ангажиментите на БАН и

обществеността може и да не е наясно, точно какво е било предоставено от БАН като становища.

Стр. 5 „Чрез изпълнение на Постановлението ще се създадат още по-благоприятни условия за изпълнение на мисията на БАН: да провежда научни изследвания в съответствие с общочовешките ценности, националните традиции и интереси, да участва в развитието на световната наука, да изучава и умножава материалното и нематериалното културно-историческо наследство на нацията“. Постановлението регламентира една малка част от дейността на БАН, така че това генерално заключение не е уместно. Има други национални и европейски стратегии и документи, които очертават насоките на развитие на научните изследвания.

Постановлението е насочено към изпълнение по-скоро на анализи и дейности с научно-приложен характер, докато формулировката „да провежда научни изследвания в съответствие с общочовешките ценности, националните традиции и интереси, да участва в развитието на световната наука, да изучава и умножава материалното и нематериалното културно-историческо наследство на нацията“ се отнася преди всичко за научни изследвания с фундаментален характер. Очевидно, има противоречие между заявената цел и средствата за постигането ѝ.